

ÇEVİRİMİÇİ OLMAK: NEDEN FELSEFE BİLİM İÇİN ÖNEMLİDİR

Ayhan Sol

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Felsefe Bölümü, 06800 Ankara, Türkiye

(asol@metu.edu.tr)

ÖZ

Şu soruyla başlayacağım: Felsefenin bilim için önemi nedir? Bu soru benzer şu sorudan farklıdır: Felsefe bilim için önemli midir? İlk soru felsefenin bilim için önemli olduğunu kabul ederek başlar ve felsefenin bilim için ne bakımdan önemli olduğunu sorar. Ben de felsefenin bilim için önemli olduğunu kabul ederek bir çözümleme yapmaya çalışacağım.

Günlük hayatlarımızda çoğunlukla çevrimdışı yaşarız, yani çevremizde olanların bilincinde değilizdir. Sadece belli bir anda yüz yüze kaldığımız işlere, sorunlara, vs. yoğunlaşırız, onların farkında, bilincinde oluruz. Muhtemelen bütün bilinçli canlıların biyolojik olarak evrimleşerek edindikleri bu strateji enerji tasarrufu sağlayan bir stratejidir. Bizler (aslında beyinlerimiz) daima, bilinçli olarak tüm karmaşıklığıyla bir seferde başa çıkamayacağımız büyük miktarda malumat akışına maruz kalırız. Belli bir anda halletmemiz gereken bir problemle en alakalı malumatı seçmek zorunda kalırız. Söz gelimi, bildik bir çevrede evine yürüyerek giden biri, eğer eve gidişini doğrudan ilgilendirmiyorsa çevresinde olup bitenlerin bilincinde değildir. Diğer bir deyişle, bu kişi yürürken çevrimdışıdır, yani yakın çevresinde olup biten olaylara dikkatini kapatır ve düşünmekte olduğu bir probleme yoğunlaşır veya zihnini bir düşünce, duygu denizinde serbestçe yüzmeye bırakır. Sanki bedeni onu gitmesi gereken yere götürüyor gibidir. Bu durumda beyni adeta enerji tasarrufu durumuna geçmiş gibidir. Ancak bu tanıdık çevrede yeni, dikkat çekici bir şey varsa ilgisi uyanır, yani çevrimiçi olur.

Bilimsel etkinliklerini yürütürken, bilim insanları da çoğu zaman, bilimlerini ilgilendiren temel kavramlar, ilkeler, yasalar, vb. konulara ilgileri açısından bu enerji tasarrufu durumunda gibidirler. Söz gelimi, bir arazi jeoloğu bir sahanın jeolojik haritasını yaparken sadece o sahayı haritalamasına yardımcı olacak jeolojik yapı, kayaç, fosil gibi şeylere dikkatini yoğunlaştırır. Yerkaşığı gerçekten jeolojik olarak kayaç birimlerine ayrılmalı mıdır veya fosiller gerçekten de bir zamanlar yaşamış canlıların kalıntıları mıdır veya yerkaşığı, levha tektoniği kuramında iddia edildiği gibi katı levhalardan mı oluşmaktadır gibi soruları düşünmez bile. Diğer bir ifadeyle, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde, bilim insanları çoğu zaman kendi bilimlerinin veya genel olarak bilimin temel sorularına kendilerini kapatırlar. Ancak “felsefi” bir zihin durumunda olduklarında bu temel (“felsefi”) sorular hakkında *bilinçli* bir şekilde düşünmeye başlarlar. O halde eğer çizdiğim bu çok genel resim konusunda haklıysam, bilim insanları, çoğunlukla yaptıkları veya yapmaları beklenen işlere daha iyi yoğunlaşabilmek için bilinçlerini bu temel konulara kaparlar. Yoğunlaşmaları yüksek olabilsin diye adeta enerji tasarrufu yaparlar. Bence iyi bir bilimsel araştırma yapabilmek için bu zorunludur. Yukarıda sözünü ettiğim, evine yürüyerek giden kişinin yolunu kaybettiğinde çevresindeki nesnelere dikkat edecek olması gibi, bilim insanları da çözmeye çalıştıkları problemler bildik “normal” yaklaşımlarla çözülemediği zaman bu temel sorular hakkında düşünmeye başlarlar. Bu temel (felsefi) problemler, kavramsal, varlıkbilimsel, bilgi kuramsal, hatta etik problemler olabilir.

Konuřmamda bilim insanları, özel olarak da yerbilimciler hangi durumlarda felsefi problemler için çevrimiçi olurlar, neden bu sorunlarla uğraşmaladırlar ve bu problemlerle nasıl başa çıkabilirler sorularına çeşitli örneklerle cevap bulmaya çalışacağım.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi, felsefe, bilinç, jeoloji

GETTING ONLINE: WHY PHILOSOPHY MATTERS TO SCIENCE

Ayhan Sol

Middle East Technical University, Department of Philosophy, 06800 Ankara, Türkiye
(asol@metu.edu.tr)

ABSTRACT

I will start with the following question: What is the significance of philosophy for science? This question is different from a similar question: Is philosophy significant for science? The former presupposes that philosophy is significant for science and asks in what ways philosophy matters for science. So I endorse this presupposition that philosophy is significant for science and try to analyze its significance.

In our daily lives, most of the time we live offline, in the sense that we are not conscious of what is happening around us; we just concentrate on (that is, we are conscious of) the immediate work/problem/etc. that we are faced with. This strategy, probably a biologically evolved strategy of all conscious beings, is an energy saving strategy. We (that is, our brains) are always subject to a flow of a great amount of information that we cannot consciously deal with in its complexity all the time. We select the most relevant information to the problem that we are dealing with at a particular period of time. For instance, when someone is walking home through well-known surroundings she is not conscious of what is going on in her surroundings, unless they are the immediate concern of her walking home. In other words, she walks offline; that is, she shuts down her attention to the events and things that are happening in her immediate surroundings and either focuses on some particular problem that she thinks about or her mind just floats in a sea of thoughts and/or emotions. It's as if her body were in command taking her where she is supposed to go. In a way her brain is in an energy saving state. Her attention awakens, that is, she gets online, if there is something new/attractive in these very familiar surroundings.

Scientists, as they conduct their scientific activities, are most of the time in this energy saving state regarding the fundamental concepts, principles, laws, etc. of their sciences. For example, while a field geologist is mapping a terrain she pays attention only to the relevant geological structures, rock, fossils, etc. that would help her map that area. She would not be concerned with whether the earth's crust should really be divided geologically into rock units or whether fossils are really the remains of once lived organisms or whether the earth's crust is really constituted of rigid plates as plate tectonics theory claims, and so on. In other words, scientists, most of the time, intentionally or not, shut themselves off to the fundamental questions of their sciences or science in general. Only when they are in a "philosophical" state of mind they would be thinking consciously about these fundamental ("philosophical") questions.

So if I am right about this broad picture, scientists turn off their consciousness about these fundamental issues, in order to concentrate on what they usually do or are expected to do. They save their energy so that their concentration would be high. This is, I think, necessary for conducting good scientific research. As the person above would pay attention to her surroundings only if she is lost or diverted from the direction of her home, in order to find where she is,

scientists pay attention to fundamental questions when they are compelled with the problems that resist “normal” solutions. These fundamental (philosophical) problems may be of many kinds, conceptual, ontological, epistemological or even ethical.

In my talk, I will be discussing, with examples, on what occasions scientists, in particular geologists, get online regarding philosophical problems, why they should be involved in these problems, and how they can deal with them.

Keywords: *Online, philosophy, consciousness, geology*